

Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice Fran Galović Koprivnica. Koprivnica : Knjižnice i čitaonice Fran Galović, 2010. ISBN 9789535641506

Spomen knjige, spomenice, svojevrsni su pogledi unatrag u povodu određene obljetnice, desetljeća ili stoljeća, neke ustanove, društva pa i pojedinca. Nerijetko i pogledi kako u širinu tako i u dubinu. U zadnje je vrijeme bilo i nekoliko takvih spomen knjiga i kad je riječ o knjižnicama, poglavito narodnim, gradskim knjižnicama. Najnovija je Spomenica Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica. Uza sve sličnosti s takvim spomenicama, spomen knjigama, ova Spomenica ima i nekoliko posebnosti, osobitosti u odnosu na sve dosadašnje spomenice. I to kako po povijesno-društvenom okviru tako i po načinu prikaza, pa i tehničkim odnosno grafičkim rješenjima, a naročito po svojem sadržaju. Ona, osim što je spomenica gradske Knjižnice i čitaonice "Fran Galović", ujedno je i spomen knjiga 360 godina djelovanja knjižnica u Koprivnici.

Ponajprije, Spomenica, povijesno i sadržajno, društveno i kulturološki pa i knjižničarski, seže sve do sredine 17. stoljeća, do 1650. godine, kad je prema zabilježenim izvorima osnovana prva knjižnica u Koprivnici, župna knjižnica, zacijelo i jedna od najstarijih župnih knjižnica u Hrvatskoj. Dakle, podosta ranije, puna dva stoljeća, prije osnivanja i djelovanja prvih čitaonica odnosno casina u Koprivnici 1847. godine. Potom je 1867. godine osnovana Narodna čitaonica, slično kao i u drugim hrvatskim krajevima, a već 1869. godine osnovana je Trgovačko-obrtnička čitaonica, koje se 1889. godine ujedinjuju u Čitaonicu. Prestankom njezina rada 1896. godine, osnovana je Hrvatska čitaonica, kako su se tada već uobičajeno nazivale ranije (ilirske odnosno narodne) čitaonice, koja je djelovala sve do Prvoga svjetskog rata. Nakon kratkotrajnog djelovanja novoosnovane Narodne čitaonice, godine 1928. godine utemeljena je prva knjižnica javnog značaja otvorena svim slojevima građanstva, koju su osnovali studenti okupljeni oko Kluba akademičara, a uz prekide djeluje sve do Drugoga svjetskog rata.

Te su čitaonice s knjižnicama odnosno knjižnica u proteklih gotovo stotinu godina bile, zajedno s brojnim drugim čitaonicama i knjižnicama u sastavu pojedinih društava, svojevrsne prethodnice odnosno preteče suvremene Gradske knjižnice i čitaonice, koja u pravom smislu riječi postaje javna, otvorena svima, i financirana iz javnih, gradskih sredstava. A osnovana je nakon Drugoga svjetskog rata, 1945. godine i počela djelovati u Domu kulture.

I to je zapravo neposredni temelj današnje, suvremene Gradske knjižnice i čitaonice, koja je suvremena ne samo s obzirom na suvremeno doba, u odnosu na ranija razdoblja, nego još više i izrazitije s obzirom na njezino kasnije sveukupno djelovanje: s vremenom se sve više otvara korisnicima, novim uslugama i programima sve do najnovijih europskih programa. Kao i sve druge knjižnice u Hrvatskoj, i Koprivnička se knjižnica i čitaonica, kao uostalom i cijelo hrvatsko društvo, poslije 1945. godine našla u posve novom političkom i društvenom okružju, u kojem se postupno izgrađivao sve prepoznatljiviji i sigurniji društveni temelj te pravni i stručni okvir i za uspješnije djelovanje knjižnica, pa i koprivničke Gradske knjižnice.

Uz druga ograničenja i poteškoće u njezinom radu i razvoju, svakako treba navesti njezino često mijenjanje lokacije i zgrada, što je na neki način bila sudbina i svih oblika njezinih prethodnica u 19. i prvoj polovici 20. stoljeća. Tako je 1967. godine pripojena Muzeju grada Koprivnice, a od 1970. do 1975. seli se čak tri puta. Unatoč tome, Gradska se knjižnica i čitaonica postupno sve više potvrđuje i profilira istinska gradska, javna knjižnica namijenjena svima. I to kako po širini, svim slojevima i uzrastima, od predškolske djece do osoba starije dobi, ali jednako tako pa čak i izrazitije i po dubini, odnosno po različitim uslugama i programima namijenjenim upravo pojedinim, prepoznatim, skupinama korisnika, njihovim potrebama i zahtjevima, koristeći sve više nove knjižničarske tehnike i metode rada. Osniva dječji odjel s pričaonicom, odjel za odrasle, studentski odjel sa zavičajnom zbirkom, surađuje s "Podravkom", organizira kulturna zbivanja, izložbe, predavanja, kulturne domjenke, obilježava obljetnice, i to kad je riječ o javnim, gradskim knjižnicama, dugo vremena praktički bez dva bitna elementa, preduvjeta: vlastitog odnosno primjerenog prostora i primjerene lokacije za ustanovu koja je po svojem poslanju kulturno središte grada. I u takvim uvjetima njezina je djelatnost prepoznata ne samo u gradu Koprivnici i njezinoj okolici, nego i u cijeloj Hrvatskoj, te dobiva nagradu "Pavao Markovac" za širenje knjiga i njezino približavanje radnicima.

Dobivanje, početkom 80-tih godina, reprezentativne zgrade u središtu grada, dvostruko veće od prostora koji je Knjižnica do tada koristila, označio

je novi početak u sveukupnom radu i djelovanju Knjižnice, njezin istinski uzlet u svakom pogledu. Stručnost i kreativnost njezinih djelatnika sada je još više dolazila do izražaja. Sve je to dovelo do niza inovativnih programa i usluga, osobito nakon što su se u Knjižnici počeli koristiti novi mediji, audiovizualni, multimedija, nova informacijska i digitalna tehnologija, baze podataka, CD-ROM-ovi, i informatizirano cjelokupno knjižnično poslovanje. Sve to dovodi i do mrežne stranice Knjižnice, instaliranja Eurointernet kioska, do (prvog) besplatnog pristupa internetu za korisnike te do prijave projekta “Knjižnična usluga za slijepe i slabovidne” na natječaj CARDS 2002. programa Europske unije, koji je EU novčano potpomogla. A taj se program odnosno usluga potom počeo provoditi. Osiguran je i besplatni pristup internetu za sve građane. Osnovan je i stručno-znanstveni odjel. Građanima su omogućene i informacije o Europskoj uniji. Među brojnim drugim uslugama i programima, organizirana je i usluga osobni knjižničar, bežični internet i knjižnica na Facebooku. Besplatan upis građana Koprivnice. I po tome je među prvima u Hrvatskoj.

Također je vrijedno istaknuti i projekte digitalizacije. Digitalizirana je zavičajna kulturna baština, novine “Glas Podravine”, što je kasnije prošireno i na ostali koprivnički tisak, dostupan na portalu “Digitalizirani koprivnički tisak (1950.-2008.)”, kao i program “Fran Galović Online”. Ujedno je to bio primjer i putokaz i drugim narodnim knjižnicama u Hrvatskoj.

Svim tim programima i projektima Knjižnica se potvrdila i istaknula ne samo u Hrvatskoj, nego i na međunarodnoj, svjetskoj razini. U tom pogledu, uz druge projekte i programe i zapaženu (međunarodnu) suradnju, ističemo osobito program Knjižnična usluga za slijepu i slabovidnu djecu i mlade, koji je prezentiran na Godišnjem kongresu IFLA-e, u Durbanu 2007. godine, kao jedna od četiri najbolje svjetske prakse u svijetu.

Zbog tih i brojnih drugih programa i usluga kojima se Knjižnica potvrdila ne samo u Hrvatskoj, nego i na međunarodnom planu, Knjižnica je 2006. godine dobila Plaketu grada Koprivnice za izniman doprinos na području kulture i provođenju projekata vezanih uz popularizaciju knjige, čitanja i pismenosti. Osim toga, za izobrazbu knjižničara u radu sa slijepim i slabovidnim osobama, kao i za sudjelovanje u međunarodnim programima, knjižnica je dobila i prestižnu Nagradu Zaklade Dr. Ljerka Markić-Čučuković za poseban doprinos knjižničarskoj struci u 2009. godini. A te je godine dobila i Zahvalnicu Koprivničko-križevačke županije za dostignuća u području kulture i obrazovanja.

Doista se utemeljeno može reći da je Knjižnica i čitaonica “Fran Galović” postala i potvrdila se kao istinsko i u punom smislu riječi informacijsko, kulturno i obrazovno središte grada Koprivnice pa i županije, mjesto susreta u stvarnom i prenesenom značenju, dnevni radni boravak grada koji, zahvaljujući suvremenoj informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji, više zapravo nema ni prostornih ni vremenskih ograničenja.

Kad se čita ova spomen knjiga, u mnoštvu događaja i podataka koji govore o bogatoj i raznovrsnoj djelatnosti ove Knjižnice, u prvi plan vrlo prepoznatljivo i uočljivo izbija usredotočenost na korisnika pa je i u samom prikazu njezinog djelovanja zapravo naglasak na korisniku, na korisnicima. Kroz cijelu knjigu, izravno ili neizravno, “izranja” i neprekidno “lebdi” upravo korisnik. Prikazuje se faktografski, slikovno i vrlo zorno što i kako Knjižnica radi za korisnika. Jedanko se tako razabire da onaj koji promišlja, oblikuje i usmjerava cijelu djelatnost Knjižnice prema korisniku, usluge, projekte i programe, zapravo je knjižničar, stručnjak, pa i onda kad nisu ili barem ne u potpunosti osigurani potrebni (pred)uvjeti za uspješan rad Knjižnice, što je desetljećima pratilo njezin rad i djelovanje, počevši od prostora do drugih ograničenja.

U svakom slučaju, može se utemeljeno reći da su u povijesti Knjižnice i čitaonice “Fran Galović” kvalitativni čimbenici bili iznad kvantitativnih. U njezinoj je povijesti prepoznatljivo ključan i prevladavajući odnos knjižničar/stručnjak-korisnik. I upravo je plodonosna interakcija korisnik-knjižničar razvijala i potvrdila Knjižnicu i čitaonicu “Fran Galović” kao sam vrh uspješnosti u Hrvatskoj, što je i međunarodno prepoznato i potvrđeno.

To se na poseban način ogleda i u samoj koncepciji i prikazu ove po mnogočemu jedinstvene spomenice, spomen knjige. Jer doista se rijetko, ako i uopće, susrećemo sa spomenicama, koje imaju rubrike odnosno poglavlja kao što su: Sjećam se ..., Esej o čitanju, Riječ knjižničara korisnicima, Knjižnica budućnosti – budućnost knjižnice, kao i Sjećanja bivših zaposlenika. I to ne kao dodatak, prilog, već i koncepcijski, sadržajno, prikazom i grafički kao nenadomjestivi sastavni dio same spomen knjige, kao autentično svjedočanstvo odnosa korisnika prema Knjižnici i odnosa knjižničara prema korisnicima. U ovim priložima taj suodnos, ta interakcija dobiva zapravo mjerodavnu potvrdu i istinsku dimenziju.

Sjećanja brojnih korisnika, sve mahom ugledna imena ne samo koprivničke, nego i hrvatske kulturne sredine, nisu samo izvorna svjedočanstva što je knjiga, knjižnica, za njih značila i znači, nego i štiva koja se čitaju ne samo sa zanimanjem, nego i užitkom. A Esej o čitanju istinski je “začin” svemu tome. To svjedočanstvo korisnika najbolja su i najuvjerljivija potvrda koliko su ko-

risnici duboko ugrađeni u ovu Knjižnicu i njezino djelovanje. Oni su zapravo ne samo njezina svrha, nego i njezino istinsko lice. A knjižničari im odgovaraju svojim Pismom odnosno porukom: Dođite u Knjižnicu, tu smo uvijek za vas i zbog vas. Poruka je: knjižnica je onoliko knjižnica koliko se, izravno ili neizravno, prepoznaje po korisnicima. A druga strana te medalje sjećanja su knjižničara, bivših zaposlenika, što je ne slučajno, nego programski izneseno u sklopu cjelovitog prikaza njezina višedesetljetnog djelovanja. Tu smo, dakle, u središtu i srži djelovanja Knjižnice: interakcija korisnik-knjižničar. Dokumentarna potvrda svemu tome su i prikazi, članci iz pojedinih glasila koji govore o Knjižnici i njezinom učinkovitom i uspješnom radu, o njezinim zadovoljnim korisnicima i stručnim i zauzetim knjižničarima, stručnjacima.

Uza sve druge posebnosti ove spomen knjige, valja svakako istaknuti i to da ova monografija ne samo na jedinstveni i primjereni način prikazuje prošlost ove Knjižnice u čijem je cjelokupnom djelovanju u središtu interakcija knjižničar-korisnik, nego je to i spomen knjiga s izrazitim pogledom i vizijom za budućnost. Što i treba biti obilježje svake spomen knjige. Jer kad se sustavno i cjelovito sagleda njezina prošlost, najbolji je to putokaz i za njezinu budućnost. Slikovito rečeno, uzdignuti na vrh, mnogo bolje vidimo i prošlost, ali i kuda i kako dalje u budućnost. A u ovom prikazu ravnateljice Knjižnice, to je programski i vizionarski obrađeno. Neprekidno prepoznavanje potreba i zahtjeva korisnika te korištenje svih mogućnosti za njihovo zadovoljavanje, siguran je put za knjižnicu budućnosti. Uostalom, takvu knjižnicu građani Koprivnice, njezini korisnici, očekuju i podržavaju, kao što je pokazalo i istraživanje provedeno 2007. godine: Knjižnica za sve – knjižnica otvorena svima.

Josip Stipanov